

BÚCSÚZZUNK NEVETVE!

A moszkvai puccs hírének hallatán először az jutott eszembe, hogy a korabeli orosz sajtó a NOSZF-ot (a feledékenyebbek kedvéért: a nagy októberi szocialista forradalmat) még évekig oktyabrszkij perevorotnak, azaz októberi puccsnak nevezte, másodjára pedig egy nemrégiben olvasott orosz bökvers, melynek hevenyészett fordítása így hangzik: „Első Péter / ablakot akart vágni Európára / vágta csak vágta / végül kivágta / de az ajtót már nem sikerült.” Az „ablakvágás” az orosz történelmi tudat számára a Baltikum meghódítását és Szent-Pétervár felépítését jelenti – ezáltal vált Oroszország tengeri, illetve európai hatalommá, ám az ajtó, amin nemcsak kimenni, hanem (főleg az eszméknek) bemenni is lehet, csak Gorbacsov óta kezdett nyiladozni (vágni kellett azt is keményen). Akkor hát most újra beszögeznek? – gondoltam elkeseredetten az első órákban, bár a tankra mászó és onnan a néphez szóló Jelcin láttán ösztönösen megnyugodtam. Talán azért, mert az orosz elnök ezzel a valóban operahőshöz illő gesztussal mintegy a visszajára fordította a szovjet államot megalapító Lenin hasonló gesztusát – a leningrádi Finn pályaudvar előtt, bronzba öntve ma is látható, amint 1917 elején, az emigrációból hazatérő Vlagyimir Iljics megtartja első lázító beszédét a burzsoá kormányzat ellen. E két történelmi tett (most már a Jelciné is az) groteszk hasonlósága s ugyanakkor – a tartalmukat tekintve – egymásnak való teljes ellentmondása a jelkép erejével döbbsentett rá, hogy a kör immár végleg bezárult, s ahogy Karl Marx (bármily furcsának tűnik is ez fel manapság, éppen ő) megfogalmazta valaha: ami a történelemben egykor tragédiaként játszódott le, az később bohózatként ismétlődik meg, és a kárörvendő emberiség gúnyos hahotája kíséri. – Persze, addig még sok vérnek kell lefolynia a Moszkva folyón – zuhantam vissza előbbi kétségbeesésembe (mert jósnak nem tartom magam, még utólag sem, mint... na hagyjuk!), s ezért nemcsak megkönnyebbültem, hanem meg is hökkentem erősen, amikor 72 óra múltán a költészet, a jelkép igazsága győzedelmeskedett a páncélosok vaskos realitása fölött. S ekkor ismét az öreg kaporszakállú (félreértés ne essék: K. Marx) jutott eszembe, aki imént idézett gondolatát valahogy így folytatta: az emberiség nevetve búcsúzik a múltjától.

Ezért most – bár a puccs alatt a Szovjetunióval kapcsolatos sötétebb emlékeimet rendezgettem (azokat is megírom majd) – hadd idézzek fel a nevetve-búcsúzás jegyében néhány jellegzetes „szovjet” anekdotát, melyeket – orosz szakot végeztem – gyakori kinti tartózkodásom során szedtem össze, többnyire még a hetvenes években.

minden étkezőhelyen csak halételeket szolgálnak fel, mivel azok sokkal egészségesebbek, és különben se jutna minden napra hús, még Moszkvában sem. (Azt már nem tette hozzá, hogy hal – valójában tartósított tengeri hal – is csak azért jut, mert a Szovjetunió kifosztja a világtengereket – én magam a bálnavadászat világtilalma után évekkel láttam, sőt, kóstoltam – pocsek íze volt – szovjet bálnahúskonzervet. Igaz, rossz a példa – a bálna nem hal, hanem emlős.) Leningrádi barátom még jobban értesült volt, ő már az ezzel kapcsolatos jereváni rádió viccét is ismerte. Hogy aszongya: megkérdezik a jereváni rádiót: – Lesz-e még halnap a következő ötéves terv idején is? – Válasz: – Nem, akkor heti egy húsnap lesz... Mit mondjak? Viccnek jó volt, de prognózisnak túlságosan optimista...

A halnap bevezetése után keletkezett az alábbi „grúz” vicc is, melyhez előljáróban el kell mondanom, hogy az oroszok és a grúzok már akkoriban se nagyon szívelték egymást. A grúzok az orosz fennhatóságot, az oroszok a grúzok sokkal magasabb életszínvonalát nem bírták elviselni – mellesleg e tekintetben „grúzok” voltunk mi, magyarok is. Tény, hogy a grúzok – és más kaukázusi népek fiai között rengeteg élelmes, minden kiskaput kiszaglászó (erre szolgál tán a híres kaukázusi sasorr) „vállalkozó” akadt, de ezeknek nem is volt nehéz dolguk – a repülőjegy kopejkákba került, viszont ha az asszonyt egy kosár gránátalmával elröptették Vlagyivosztokba, tízszeres haszonnal tért haza... (Persze, az ilyen híresztelések éppúgy a legendák birodalmába tartoznak, mint a hagyományos orosz lustaságról, részegeskedésről szólók.) De térjünk vissza a halnaphoz! Tehát, aszongya: belép a gazdag „grúz” egy moszkvai hotelbe, ahonnan a portás épp az imént hajított ki egy teljes voronyezsi kolhozparaszt-küldöttséget. („Sajnálom, elvtársak, egyetlen üres szobánk sincs, próbálkozzanak talán a szakszervezetnél!”) A voronyezsiek szomorúan indulnak vissza a pályaudvarra, ám ugyanaz a forgóajtó, amely őket az utcára lökte, egészen a recepciós pultig röpít egy délies külsejű, tömött bajszerű úriembert, aki egyetlen elegáns mozdulattal átnyújtja a portásnak a paszportját (személyi igazolványát), melyet előzőleg egy százrubelessel bélelt ki. „Kétágyas szobát, kilátással a Vörös térre, a hűtőszekrény legyen tele vodkával, pezsgővel és borzsomival (kaukázusi ásványvízfajta), az ágyban pedig egy anyaszült meztelen szőke nő várjon este hatkor, mert addig dolgom van a minisztériumban.” – A portás öntudatosan bólint, és zsebre teszi a pénzt. Este a „grúz” felmegy a szobájába, elégedetten látja, hogy minden úgy van, ahogy rendelte, felhajt egy kupica vodkát, felhajtja a takarót is, és... egy sellőt talál alatta. Felháborodottan rohan vissza a recepcióra, ám a portás csak a vállát vonja meg a reklamáció hallatán: – Sajnálom, polgártárs, ma

halnap van.

Az őrnagy elvtárs gratulál

Bizonyára tudják, hogy Sztálin alatt egyetlen politikai viccért akár húsz évre is elzárhatták a magukról megfélemezett polgártársakat, ennek ellenére Felix Edmundovics Dzerzsinszkij (szobrát most távolították el az általa alapított cég elől) CSEKÁ-járól, melyet később a OGPU-nak, NKVD-nek, majd – napjainkig – KGB-nek neveztek (magyar megfelelője: ÁVH), több vicc keletkezett, mint nálunk Rákosiról, Kádárról, sőt, Mórickeről együttvéve. Hadd osszam meg önökkel a kedvencemet.

Ivan Ivanovics, az egyszerű moszkvai revizor, késő éjszaka megérkezik egy orosz kisvárosba, és szállást keres. Bemegy a városka egyetlen, düledező szállodájába, de a recepción csak egy négyágyas szobát tudnak neki ajánlani, abban is már hárman laknak. Ivan Ivanovics – mi mást is tehetne – elfogadja az ajánlatot, csak már ágyba kerüljön végre! Igen ám, de a szobatársai az asztalnál ülnek, kártyáznak, vodkáznak, és politikai vicceket mesélnek. Szegény Ivan Ivanovics forgolódik az ágyban, nem tud elaludni. Végül ragyogó ötlete támad. Kimegy a folyosóra, megkeresi a szobaasszonyt, ad neki egy rubelt, és megkéri hogy tíz perc múlva hozzon a szobába négy csésze teát. Aztán visszamegy, odalép az egyik konnektorhoz, és beleszól: – Őrnagy elvtárs, legyen szíves, küldessen nekünk teát, de lehetőleg tíz percen belül, mert aludni szeretnénk. – A szobatársak elhűlnek, különösen, amikor a szobaasszony megjelenik a teával. Megisszák, és halálos csendben aludni térnek. Másnap reggel Ivan Ivanovics egyedül ébred. Megkeresi a szobaasszonyt, hogy megköszönje a szíveskedését, s csak úgy mellékesen megkérdezi tőle: – Hát a szobatársaim? Már elmentek? – Ó, azokat még az éjszaka elvitték. Ja, és az őrnagy elvtárs gratulál a remek tréfájához.

(Délmagyarország, 1991. augusztus 31.)

(A ***Baka István művei. Publicisztikák, beszélgetések*** című kötetből)

[← Előző oldal](#)

[Következő oldal →](#)